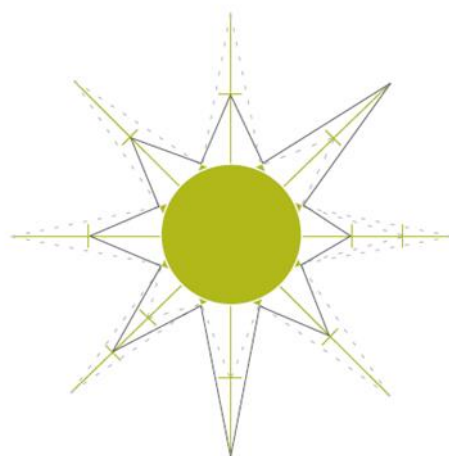

Region Gävleborgs riktade hälsosamtal med 40- åringar

Rapport för verksamhetsåret 2024

Region Gävleborgs riktade hälsosamtal med 40-åringar 2024

Denna årsrapport sammanfattar hälsocentralernas verksamhet kring riktade hälsosamtal med 40-åringar 2024.

Riktade hälsosamtal med 40-åringar är en primärpreventiv befolkningsinriktad insats som genomförs på hälsocentralerna. Det övergripande målet är att öka befolkningens hälsa och välbefinnande och minska insjuknande i främst hjärt- och kärlsjukdom och diabetes typ 2.

Det riktade hälsosamtalet genomförs enligt en strukturerad metodik som beskrivs i [Rutin Riktade hälsosamtal inom Primärvården, Hälsoval Region Gävleborg \(se även webbsida \[regiongavleborg.se/halsosamtal\]\(http://regiongavleborg.se/halsosamtal\)\)](#). Avdelning Folkhälsa och Hållbarhet ansvarar för metodutveckling, kunskapsstöd, utbildning och stöd till hälsosamordnare samt uppföljning på övergripande nivå i Region Gävleborg.

Uppdraget med att erbjuda 40-åringar riktade hälsosamtal ingår i hälsocentralernas basuppdrag. Samtliga 40-åringar som är listade på en hälsocentral i Gävleborg ska erbjudas riktade hälsosamtal vid sin hälsocentral det år de fyller 40 år. Målsättningen är att deltagandet uppgår till 60 procent. Vid det riktade hälsosamtalet samtalas det bl.a. om deltagarens levnadsvanor och ärftlighet och viss provtagning genomförs. Samtalet avslutas med en personlig stjärnprofil och en eventuell åtgärdsplan.

Riktade hälsosamtal, i form av den "svenska modellen", genomförs idag i någon form i 19 av Sveriges 21 regioner. Den genomförs på vetenskaplig grund och innebär följande:

- Verksamheten drivs integrerad i primärvården, som en del av det ordinarie arbetet.
- Är befolkningsbaserad dvs. samtliga i målgruppen erbjuds deltagande vid sin hälsocentral.
- Individanpassat samtalsstöd till samtliga deltagare där hälsodialogen är den centrala komponenten med ett strukturerat arbetssätt som fokuserar på individens motivation och resurser.
- Stöds med visuella pedagogiska hjälpmedel.
- Kombinerar låg- och högriskstrategi.
- Baseras på aktuell medicinsk evidens för hjärt- och kärlprevention.
- Har utrymme och anpassas till lokala förutsättningar.
- Kvalitetssäkras av ett samordnat centralt kompetens- och metodstöd.

Datainsamling

Ett frågeformulär (se bilaga) skickas årligen ut till hälsosamordnarna, dvs. de personer på hälsocentralerna som genomför de riktade hälsosamtalen. 39 av de totalt 42

hälsocentralerna besvarade formuläret fullständigt. Två av de tre som inte besvarat frågeformuläret är hälsocentraler som har genomfört ett fåtal riktade hälsosamtal men som inte kunnat besvara övriga frågor. Deltagarsiffrorna från de hälsocentralerna kommer från Hälsosamtalswebben/KVÅ-kodning och andelen inbjudna grundar sig på genomsnittet för länet. Den tredje hälsocentralen har inte erbjudit sina listade 40-åringar några riktade hälsosamtal under året. I avsnitt *Struktur och process* saknas svar från dessa tre hälsocentraler.

Inför 2024 års verksamhet infördes möjlighet att kalla 40-åringarna digitalt via Clinic24/Min Vård Gävleborg. I det kallelseförfarandet kan ingå att deltagaren fyller i samtalsunderlaget i Min Vård Gävleborg och att data samlas i Clinic24. I de fall hälsocentralerna inte kallat digitalt har dokumentationen fortsatt skett i den externa databasen Hälsosamtalswebben. Under 2024 har således deltagarnas risk- och friskfaktorer samlats i två olika system. I dagsläget är det inte möjligt att få fram den önskade statistiken från Clinic24. I hälsosamtalswebben är det dokumenterat drygt 900 samtal från olika hälsocentraler. Då helheten inte kan sammanställas bedöms det i dagsläget inte av värde att redovisa deltagarnas risk- och friskfaktorer som föregående årsrapporter redovisar. Rapporten begränsas till att redovisa antal/andel inbjudna och deltagare under 2024 samt andra kvalitetsmått som hämtats in via hälsosamordnarna.

Inbjudna och deltagande 40-åringar 2024

41 av länets 42 hälsocentraler erbjöd riktade hälsosamtal till invånare födda 1984 i någon utsträckning under 2024. En hälsocentral bjöd inte in till riktade hälsosamtal alls (föregående år var det också två, men det var inte samma hälsocentral). Detta resulterade i att 80 procent av 40-åringarna i länet bjöds in under 2024 (föregående år: 83 procent). Deltagandet uppgick till 58 procent av de inbjudna (föregående år: 61 procent). Deltagandet, sett till populationen alla personer födda 1984, oavsett om de blivit inbjudna eller inte, hamnade på 47 procent (föregående år: 51 procent). I tabell 1 redovisas siffrorna per hälsocentral.

Av de inbjudna kvinnorna deltog 61 procent och av de inbjudna männen deltog 56 procent (föregående år: 59 procent av kvinnorna och 52 procent av männen).

Tabell 1: Antal listade födda 1984 och av dessa; antal inbjudna, andel inbjudna, antal deltagare, andel deltagare av de inbjudna (varav kvinnor och män) och andel deltagare i relation till populationen 40-åringar per hälsocentral 2024

Hälsocentral	Antal listade födda 1984	Antal inbjudna födda 1984	Andel inbjudna av listade	Antal deltagare	Andel deltagare av inbjudna	Varav kvinnor av inbjudna	Varav män av inbjudna	Andel deltagare av populationen
Alfta	26	26	100%	22	85%	100%	71%	85%
Andersberg	85	85	100%	25	29%	39%	20%	29%
Arbrå/Baldersnäs	57	57	100%	25	44%	69%	34%	44%
Capio Bomhus	102	102	100%	19	19%	26%	13%	19%
Capio Brynäs	112	46	41%	23	50%	48%	52%	21%
Capio Gävle	95	95	100%	54	57%	64%	48%	57%
Delsbo/Friggesund	59	59	100%	36	61%	85%	41%	61%

Fortsättning tabell 1:

Hälsocentral	Antal listade födda 1984	Antal inbjudna födda 1984	Andel inbjudna av listade	Antal deltagare	Andel deltagare av inbjudna	Varav kvinnor av inbjudna	Varav män av inbjudna	Andel deltagare av populationen
Edsbyn	74	73	99%	56	77%	79%	75%	76%
Eira	102	102	100%	74	73%	62%	83%	73%
Falck Hälsopartner	128	33	26%	6	18%	12%	25%	5%
Färila/Los	42	42	100%	32	76%	76%	76%	76%
Gefle läkargrupp	66	66	100%	49	74%	62%	88%	74%
Gävle Strand	91	91	100%	40	44%	43%*	45%*	44%
Hamrånge	30	9*	30%	5	56%*	50%*	60%*	17%
Hedesunda	29	29	100%	14	48%	38%	56%	48%
Hofors	73	73	100%	52	71%	63%	80%	71%
Hudiksvall	180	180	100%	110	61%	67%	55%	61%
Håstaholmen	69	69	100%	38	55%	59%	53%	55%
Hälsingeläkarna Harmånger	51	51	100%	26	51%	52%	50%	51%
Hälsocentralen City	147	147	100%	82	56%	60%	51%	56%
Iggesund	26	23	88%	16	70%	88%	60%	62%
Järvsö	41	41	100%	25	61%	70%	52%	61%
Kilafors	30	25	83%	12	48%	73%	29%	40%
Linden	18	18	100%	9	50%	63%	40%	50%
Ljusdal/Ramsjö	107	107	100%	61	57%	58%	56%	57%
Ockelbo	43	43	100%	31	72%	89%	60%	72%
Oxtorget	40	40	100%	9	23%	28%	18%	23%
Praktikertjänst Bollnäs	213	21	10%	16	76%	70%	82%	8%
Praktikertjänst Voxnadalen	22	22	100%	17	77%	70%	83%	77%
Premicare Bergsjö	40	24	60%	16	67%	60%	71%	40%
Premicare E-center	46	0	0%	0				0%
Premicare Varvet	51	51	100%	34	67%	74%	61%	67%
Sandviken Norra	139	105	76%	57	54%	45%	63%	41%
Sandviken Södra	142	142	100%	100	70%	73%	68%	70%
Storvik	56	56	100%	29	52%	58%	47%	52%
Strömsbro	150	150	100%	71	47%	49%	46%	47%
Sätra	83	81	98%	66	81%	83%	80%	80%
Söderhamn	53	53	100%	37	70%	72%	68%	70%
Söderhamnsfjärden	57	57	100%	44	77%	76%	78%	77%
Södertull	101	19*	19%	11	58%*	60%*	56%	11%
Valbo	122	61	50%	45	74%	76%	72%	37%
Summa	3198	2574	80%	1494	58%	61%	56%	47%

* Ej bekräftade uppgifter, beräknat på ett snittvärde

Målet är att 100 procent av 40-åringarna ska bjudas in och att 60 procent ska delta. 2024 års antal inbjudna och deltagande är lägre än föregående år. Att ett flertal hälsocentraler endast bjudit in ett fåtal av sina listade 40-åringar och en hälsocentral inte alls bjudit in ger följdverkningar på totalsummeringen och innebär att Region

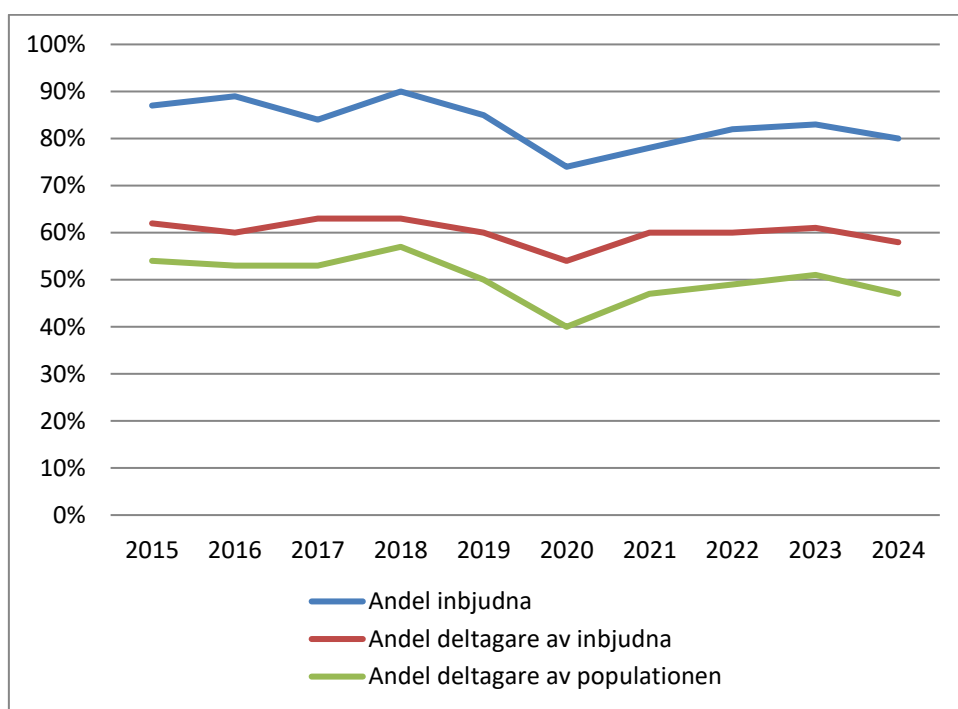
Gävleborg inte kunnat erbjuda jämlik vård på lika villkor. Sett till deltagandet för de som blivit inbjudna missades målet med två procent.

De offentligt drivna hälsocentralerna bjöd in 89 procent och fick en deltagarandel på 60 procent av inbjudna (53 procent av populationen 40-åringar).

De privatdrivna hälsocentralerna bjöd 69 procent och fick en deltagarandel på 55 procent av inbjudna (38 procent av populationen 40-åringar).

I figur 1 redovisas andelen inbjudna och deltagare under åren 2015-2024. Det var en större nedgång av inbjudningar och deltagande under pandemiåren 2020 och 2021. Dock har en del hälsocentraler under 2021-2023 arbetat ikapp 2020-2022 års 40-åringar, vilket inte redovisas här eftersom det saknas kompletterande data. Därmed är 2020-2022 års siffror i underkant med det faktiska utfallet.

Figur 1: Andel inbjudna och andel deltagare i Gävleborgs riktade hälsosamtal 2015-2024

Struktur och process

Nedan redovisas svar från de 39 hälsocentraler som besvarat frågeformuläret fullständigt.

Hälsosamordnaren

Enligt rutinen för Gävleborgs riktade hälsosamtal ska hälsosamordnaren ha minst tre års högskole-/universitetsutbildning (eller motsvarande) inom hälso- och sjukvård, företrädesvis distriktsköterska eller sjuksköterska, men även läkare, dietist, arbetsterapeut och fysioterapeut, samt exempelvis hälsopedagog eller idrottsvetare kan

ha riktade hälsosamtal. De ska även ha utbildning i motiverande samtal eller liknande samtalsmetod. Antalet hälsosamordnare som genomförde riktade hälsosamtal 2024 uppgick till 54 personer. Majoriteten var sjuksköterskor (15 st), distriktsköterskor (18 st) och fysioterapeuter (12 st). Hälsosamtalen genomfördes även av hälsovetare (6 st) och undersköterskor (3 st). 48 av de 54 hälsosamordnarna har genomgått minst en 2-dagars grundutbildning i motiverande samtal (MI).

Inbjudan och påminnelser

Alla 39 hälsocentraler uppgav att hälsosamtalen utgår från rutinen. Dock uppger en hälsocentral, som valt att bjuda in de flesta digitalt, att de inte erbjudit de som inte fanns registrerade i Clinic24/Min Vård Gävleborg en förbokad tid i sin brevinbjudan, utan uppmanat 40-åringen att själv boka sin tid, vilket inte är enligt rutinen.

Elva hälsocentraler uppger att de bjuder in via brevkallelse med förbokad tid. Två hälsocentraler uppger att de endast bjudit in digitalt via Clinic24 (dock behövs det, till de 40-åringar som inte är eller vill bli registrerade i Min Vård Gävleborg eller på annat sätt inte kan nås digitalt, skickas brevinbjudan). Tre hälsocentraler har ringt och bjudit in och därefter skickat samtalsunderlag, digitalt eller brevlades. Majoriteten har använt en blandning av dessa inbjudningsförfaranden under året, vilket också har rekommenderats utifrån att metoden att bjuda in digitalt varit under införande och behöver utvärderas. Därtill kan och kommer inte alla 40-åringar att kunna nås digitalt via Min Vård Gävleborg dit kallelsen skickas från Clinic24.

Så här svarade några av de som angett att de kallat på varierande sätt:

- De flesta inbjudningar via Clinic24, till de som har registrerat sig i Min Vård Gävleborg, enstaka brevkallade till de som ej är digitala.
- Jag skickade digital kallelse, såg att många uteblev, började ringa också och fick en bättre följsamhet.
- I första hand via telefon, i andra hand via brevkallelse. Har även testat bjuda in via Clinic24, ingen använde sin bokningsbiljett.
- Enkät skickats ut via Clinic24 till de flesta efter överenskommelse och tid annars kallelse och samtalsunderlag via brev.
- Skickat erbjudande till dem som inte har svarat per telefon.
- Välkomstbrev skickades till samtliga med uppmaning att registrera sig i Clinic24 för digital inbjudan. De som registrerat sig fått inbjudan via Clinic24, övriga via brev.
- I första hand via telefon (23 svarade, 21 kom, 2 tackade nej) i andra hand via brevkallelse (20 inbjudna, 10 kom, 10 avbokade/uteblev). Provade att bjuda in via Clinic24, ingen använde sin bokningsbiljett.
- 21 inbjudna via Clinic24-biljetter varav 9 biljetter utnyttjades. Resterande (84) kallats via brev eller telefon och statistik har inte förts på fördelning. Av dessa kallade deltog 48 st.

Samtalsunderlaget kan skickas ut antingen med brevkallelsen eller digitalt via Clinic24/Min Vård Gävleborg. 26 hälsocentraler har skickat den med brevkallelsen. Sju

hälsocentraler har skickat den digitalt och sex har varierat hur samtalsunderlaget skickats ut.

Påminnelser är inte obligatoriska, men görs ibland ändå. 35 av de 39 hälsocentralerna svarade *Ja* eller *Delvis* på frågan om de inbjudna har fått en påminnelse innan besöket. Detta gjordes via sms. 28 hälsocentraler svarade också *Ja* eller *Delvis* på om att de erbjudit uteblivna 40-åringar en ny tid. Detta gjordes via oftast genom telefonkontakt, eller brevlades, antingen med ny kallelse eller med information att höra av sig om ny tid vid intresse. Några tog digital kontakt eller skickade en ny digital inbjudan.

I och med att det under 2024 funnits många skilda sätt att bjuda in på går det inte att jämföra deltagandet på de hälsocentraler som skickat sms-påminnelser innan besöket eller för de som erbjudit en ny tid till de uteblivna 40-åringarna.

Erbjuder mer utöver vad som ingår metoden

Grundprogrammet innehåller mätning av midjemått, längd och vikt (för beräkning av BMI), blodtryck samt provtagning av p-glukos. För deltagare som har en eller fler riskfaktorer för hjärtkärlsjukdom ingår även provtagning av blodfetter. Sedan sommaren 2024 ingår även att erbjuda minispirometri (COPD-6) till rökare och före detta rökare.

Sju hälsocentraler utökar insatserna med att erbjuda kolesterolprov till alla deltagare (Arbrå, Baldersnäs, Delsbo/Friggesund, Gefle läkargrupp, Oxtorget, Bollnäs, Voxnadalen) och två erbjuder konditionstest (Andersberg, Delbo/Friggesund).

Dokumentation

23 hälsocentraler uppgav att de dokumenterade hälsosamtalen i den externa databasen Hälsosamtalswebben, sex hälsocentraler uppgav att de delvis dokumenterade där.

Åtta hälsocentraler uppgav att de dokumenterade hälsosamtalen i Clinic24, nio hälsocentraler uppgav att de delvis dokumenterade där.

Användande av material

Rutin och rekommenderat egenvårdsmaterial användes och upplevdes tillfredsställande av alla hälsocentraler (två svarade *Delvis*). Kommentarer som gavs:

- Saknar "Matpyramiden" i folder eller i miniformat.
- Önskar mer varierande material, t ex kostråd utöver Livsmedelsverkets rekommendationer. Finns även mycket annan forskning inom kostvanor. Gäller även träning.
- Alkoholinformation.

Om mer stöd önskas för genomförande av riktade hälsosamtal

26 hälsocentraler önskar inte mer stöd för att genomföra riktade hälsosamtal. Tolv hälsocentraler svarade att de önskar mer stöd med följande kommentarer:

- Bra med träffar där man kan ställa frågor och diskutera för att bli mer bekväm och känna sig mer uppdaterad kring tex kost etc.
- Mer föreläsningar i de olika ämnena hade varit uppskattat.
- Mer föreläsning om levnadsvanor, även i själva rådgivningen kring levnadsvanor, fortlöpande.
- Mer utbildning på genomförande av samtal, samt mer info ang vart man kan hänvisa pat efter ett besök.
- Stöd kost; patienten kan vara vegetarian eller vegan.
- Önskvärt med mer minispirometriutbildning
- Alkoholfrågor.
- Ev för dokumentation i Clinic24.
- Önskar gå MI, då jag är ny.
- Ytterligare kollega som genomför hälsosamtal vid hälsocentral, bemanning i nuläget otillräcklig för att kunna slutföra samtliga 40 åringar.

Övriga kommentarer

Kommentarerna som inkommer beaktas i det fortsatta utvecklingsarbetet:

- Minskad arbetsbelastning administrativt för oss hälsosamordnare genom Clinic24.
- Väldigt få som bokade tid via MVG, dock visste vi ju inte då att formuläret hade en tidsgräns.
- Clinic24 skulle tänkbart kunna förenkla och effektivisera 40 årssamtalen, digitala 40 årssamtal skulle vara positivt men är inte genomförbart då mätvärden också ska tas på 40 åringarna.
- Vi har haft färre uteblivna i år jämfört med tidigare år tack vare att de fått välja tid själv i Clinic24. Misstänker dock att antalet genomförda samtal är lägre än tidigare också.
- Nöjd med att ha erbjudit alla, finns en fördel med att ringa.
- Ta lipider mer frekvent än vad vi gör generellt efter hälsosamtal?
- Att bokning för hälsosamtal skall ha en annan färgkod än övriga nybesök som pat kan boka via nätet i Cosmic. I PMO har både nyb hos ft och tid för hälsosamtal haft samma färgkod.

Utöver detta anger några hälsocentraler att de haft svårigheter med bemanningssituationen som gjort att de behövt prioritera annat och därför inte kunnat erbjuda alla 40-åringar sitt hälsosamtal. De uppger att de ska försöka återuppta hälsosamtalen så fort de blir tillräckligt bemannade.

2025-03-21/Sara Sjölin

Bilaga - Underlag till årsrapport för Region Gävleborgs riktade hälsosamtal 40-åringar 2024

Riktade hälsosamtal 40-åringar 2024

Formuläret besvaras via <https://www.regiongavleborg.se/rapporthalsosamtal>

Vi vill ha in ett svar från varje hälsocentral. Har du hälsosamtal på fler än en hälsocentral – skicka in ett svar för varje hälsocentral. Är ni fler som utför hälsosamtalen, samordna er och skicka in ett gemensamt svar.

Hälsocentral _____

Uppgiftslämnare - namn _____

1. Antal listade (aktivt/tilldelade) 40-åringar (födda 1984) på hälsocentralen

_____ st varav

_____ st kvinnor

_____ st män

2. Antal 40-åringar som erbjudits hälsosamtal

_____ st varav

_____ st kvinnor

_____ st män

3. Antal 40-åringar som deltagit i hälsosamtal

_____ st varav

_____ st kvinnor

_____ st män

4 a. Hälsosamtalet utgår från rutinen för riktade hälsosamtal?

Ja

Nej

Delvis

4 b. Om delvis, beskriv avsteg _____

5 a. Erbjudande om hälsosamtal till personer födda 1984 har skett (fler alternativ kan väljas)

Brev med förbokad tid

Via Clinic24

Ringt och bjudit in

Varierande/annat/olika sätt

5 b. Om varierande/annat/olika sätt för inbjudan har använts, beskriv hur (ange gärna antal som skett via de olika formerna av inbjudan och om ni har koll på deltagarandelen vid respektive olika inbjudan)

5 c. Samtalsunderlaget har skickats till 40-åringen via

Brev

Clinic24

Varierande/annat/olika sätt

6 a. De inbjudna har fått en påminnelse innan besöket

Ja

Nej

Delvis

6 b. De som fått en påminnelse innan besöket: Hur har de fått påminnelsen? (Fler alternativ kan väljas)

SMS

Telefonkontakt

Brev

Annat sätt

7 a. Uteblivna 40-åringar har erbjudits en ny tid (ej avbokade)?

Ja

Nej

Delvis

Har inte haft några uteblivna

7 b. De som erbjudits ny tid: Hur har ny tid erbjudits?

8 a. I grundprogrammet ingår p-glukos, blodtryck, längd/vikt, midjemått och sedan sommaren 2024 spirometri till rökare/före detta rökare. Lipidprofil tas om deltagaren uppvisar riskfaktorer för hjärtkärlsjukdom. Erbjuds något mer utöver grundprogrammet?

Nej

Kolesterolprov till alla

Annat

8 b. Om annat, vad erbjuds? _____

9. Hälsosamtalet dokumenteras i Hälsosamtalswebben (Samtalsunderlag samt mätvärden)

Ja

Nej

Delvis

10. Hälsosamtalet dokumenteras i Clinic24? (Samtalsunderlag samt mätvärden)

Ja

Nej

Delvis

11. Används rekommenderat informations- och egenvårdsmaterial? (Material som bland annat finns på hemsidan)

Ja

Nej

Delvis

12 a. Är rutin, informations- och egenvårdsmaterial tillfredsställande?

Ja

Nej

Delvis

12 b. Om rutin, informations- eller egenvårdsmaterial inte är tillfredsställande. Vad mer behövs? _____

13 a. Önskar du mer stöd för genomförandet av riktade hälsosamtal?

Ja

Nej

13 b. Om ja, vad önskar du mer av? _____

14. Antal personer på hälsocentralen som utför hälsosamtal ____st

15. Följande yrkeskategorier genomför hälsosamtal på din hälsocentral:

Distriktssköterska

Sjuksköterska

Undersköterska

Fysioterapeut

Arbetsterapeut

Hälsovetare

Annan yrkeskategori

16. Antal av de som utför hälsosamtal som gått grundutbildning i MI? ____st

17. Övriga kommentarer (ex om ni arbetat ikapp föregående års samtal, förbättringsförslag i Clinic24 eller något helt annat) _____